

TÓTHNÉ IGÓ ZSUZSANNA¹

Diplomások a turizmus területén

A turizmus Magyarországon

Magyarország turizmusának fejlődését nagymértékben meghatározzák a nemzetközi és hazai makrogazdasági folyamatok. A világgazdaság a korábbi recesszió után 2003 és 2005 között érezhetően fejlődött (4,5 %-os az évi átlagos GDP növekedés). A világgazdaság várható alakulása – USA gazdasága lelassul (2,7%), Európai Unió élénkül (2,2), Oroszország kiemelkedik (6%), Japán bővül (2,2%) (GKI Zrt.) – összességében a magyar gazdaság mérsékelt ütemű növekedését eredményezi. A turizmusban kissé gyorsuló beruházási kereslet várható.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a Magyarországra látogató külföldiek összes magyarországi fogyasztása 2005-ben 850 milliárd forintot tett ki. A magyar lakosság további 370 milliárd forintot fordított turisztikai szolgáltatásokra. A KSH által 2004-re összeállított turizmus szatellit számla alapján a turisztikai ágazatok által generált GDP 877 milliárd forint volt, ami a magyarországi GDP 5,0%-át adta.

A multiplikátor hatásokat figyelembe véve a turizmus 8,5%-kal járult hozzá a GDP-hez. 2004-ben a közvetlenül a turizmusban foglalkoztatottak száma 398 ezer fő volt, ami a foglalkoztatottak 8,9%-a. A multiplikátor hatásokat figyelembe véve elmondható, hogy minden nyolcadik munkahely a turizmusnak volt köszönhető.

A Magyar Nemzeti Bank adatai szerint 2005-ben a turizmusból származó devizabevétel 3,4 milliárd eurót tett ki, ami 5,1%-os növekedés a 2004. évihez képest. Az idegenforgalmi egyenleg értéke 1,1 milliárd euró volt. (Turizmus bulletin 2006/4)

2005-ben 38,6 millió látogató érkezett Magyarországra, ami az előző évihez képest 6,9%-os növekedést jelent. Magyarország legnagyobb küldőpiaca Németország, Nagy-Britannia, Ausztria, Olaszország.

Magyarország turizmusára is jellemző az a keresleti trend, miszerint a rövidebb utazások száma emelkedik, így az átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi

¹ Tóthné Igó Zsuzsanna PhD hallgató, főiskolai adjunktus, Eszterházy Károly Főiskola, Gazdaságtudományi Intézet

szálláshelyeken folyamatosan csökken. 2005-ben a külföldi vendégek átlagosan 3,1 éjszakát töltöttek a kereskedelmi szálláshelyeken.

A beutazó forgalom területi koncentrátságát mutatja, hogy 2005-ben a külföldi vendégéjszakák 85%-át Budapest-Közép-Dunavidék, a Balaton, és Nyugat-Dunántúl mondhatta magáénak.

2005-ben a belföldi vendégek átlagosan 2,5 éjszakát töltöttek kereskedelmi szálláshelyeken. A belföldi vendégforgalom a beutazó turizmusnál jóval kisebb területi koncentrációt mutat. 2005-ben a belföldi turizmusban legfontosabb szerepet játszó három régióban (Balaton, Budapest-Közép-Dunavidék, Észak-Magyarország) a vendégéjszakák több mint felét regisztrálták. (Turizmus bulletin 2006/4)

2006-ban a magyarországi turisztikai régiók közül az Észak-Alföld, a Dél-Alföld és az Észak-Magyarország régió vendégforgalma növekedést mutatott a 2005. évhez képest, a többi régióban 1,9-14,6%-kal kevesebb vendégéjszakát regisztráltak.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2006-ban a kereskedelmi szálláshelyeken 7,0 millió vendég összesen 19,0 millió vendégéjszakát töltött el. Az előző év azonos időszakához képest a vendégek száma 1,3%-kal, a vendégéjszakák száma 3,5%-kal esett vissza, aminek hátterében a külföldi forgalom csökkenése és a belföldi forgalom növekedése áll.

2006-ban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák több mint egyharmadát a Budapest-Közép-Dunavidék régióban regisztrálták. További jelentősebb részesedés a Balaton (22,5%), a Nyugat-Dunántúl (10,3%) és az Észak-Alföld (8,8%) régiókat jellemzi. Vendégéjszakaszám bővülést az Észak-Alföldön (+7,4%), a Dél-Alföldön (+0,3%) és Észak-Magyarországon (+0,4%) regisztráltak. A Budapest-Közép-Dunavidék régióban 478 ezerrel, a Balaton régióban 165 ezerrel csökkent a vendégéjszakák száma. A többi régióban 17-65 ezerrel maradt el a vendégéjszakák száma a 2005. év azonos időszakának értékeitől, ezt az Észak-Alföld (+115 ezer éjszaka), a Dél-Alföld (+3 ezer éjszaka) és az Észak-Magyarország (+6 ezer) régió eredménye csak részben kompenzálta.

2006-ban tovább nőtt a rövidebb tartózkodási idejű vendégek aránya, így a vendégek száma turisztikai régióink többségében (Dél-Alföld kivételével) a vendégéjszakák számának alakulásánál kedvezőbben alakult.

2006 első felében a Magyarországra látogató külföldiek száma 17,7 millió fő volt, 8,5%-kal több mint az előző év azonos időszakában. (KSH, 2007) A növekedés elsősorban az Európai Unió országaiból érkező látogatószám növekedésének köszönhető. A külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje 2006

első hat hónapjában 2,6 éjszaka volt: a külföldi vendégek 2,9 éjszakát, a belföldi vendégek 2,2 éjszakát töltöttek a magyarországi kereskedelmi szálláshelyeken.

1. táblázat: Vendégforgalom növekedés az egyes turisztikai régiókban, 2006 (legalább 1%-os részesedés az összes vendégéjszaka számából és legalább 10%-os emelkedés a vendégéjszakák számában)

Régió	Küldőpiac
Budapest-Közép-Dunavidék	Görögország, Oroszország, Norvégia, Románia, Ukrajna
Balaton	Oroszország
Dél-Alföld	Ausztria, Románia
Dél-Dunántúl	Csehország
Észak-Alföld	Románia, Ukrajna
Észak-Magyarország	Lengyelország, Szlovákia
Közép-Dunántúl	Belgium, Nagy-Britannia, Oroszország
Nyugat-Dunántúl	Csehország, Románia
Tisza-tó	Ukrajna

Forrás: KSH

A turizmus Észak-Magyarországon

Az észak-magyarországi régió gazdaságát természeti adottságai és történelmi hagyományai miatt sokáig jórészt a nehézipar és a bányászat határozta meg. Az 1990-es évek gazdasági szerkezetváltása után azonban ezek az iparágak leépültek, az ipari termelés visszaeset, különösen a korábban húzóágazatnak számító nehézipar zsugorodott. Ugyanakkor az agrárszféra teljesítménye is alacsony maradt. A turizmus hosszú idők óta ugyancsak jelentős szerepet kap a régió gazdasági életében.²

A statisztikai adatok alapján a Mátra-Bükk üdülőkörzet Budapestet és a Balatont követően a harmadik leglátogatottabb célpont. Vonzerőt jelentenek a változatos természeti és táji értékek, nemzeti parkok, a magyar építészet jelentős

² „A GDP termelésében a régió az utóbbi öt év során a 6-7. helyen volt. A GDP-n belül becsléseink alapján a turizmus-ágazat részaránya növekedett, 5-6%-ot ér el, mely még mindig alacsonyabb az országos értéknél, annak ellenére, hogy a vonzerők, a turisztikai értékek vonatkozásában kiemelkedően jelentős régióról van szó.” (Észak-Magyarországi Régió Turizmusfejlesztési Stratégiája 2007-2013)

értékei, a kulturális, népművészeti hagyományok, gyógy- és termálvizek. E régióban található a Világörökség részévé nyilvánított Hollókő ófalu, az Aggteleki karszt barlangjai, a Tokaj-Hegyaljai borvidék. Itt van továbbá négy Magyarország 9 nemzeti parkjából (az Aggteleki, a Bükk Nemzeti Park, továbbá a Duna-Ipoly menti és a Hortobágyi egy része), valamint 11 tájvédelmi körzet és 15 országos jelentőségű természetvédelmi terület.

A térség hegyes-dombos vidéke egész évben kínál lehetőséget a pihenésre, sportolásra, kikapcsolódásra. A nagyobb folyók (Tisza, Bodrog) hajózásra, vízi sportokra alkalmasak. A régióban négy borvidék található, a mátraaljai, az egri, a bükkaljai, a Tokaj hegyaljai, amelyek összefogással jelentős eredményeket érhetnek el a borturizmusban. A borvidékek egyelőre önállóan alakítanak ki bortúrákat. Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a gyógyturizmus fejlesztését támogatják, míg Nógrád megyében a kastélyprogram és a falusi turizmus kap hangsúlyos szerepet. Mindhárom megyében fejleszthető az ökoturizmus. A nemzeti parkoknak nagy szerepe van a társadalmi tudatformálás és a környezeti kultúra kialakításában. E parkok területén szabadidős, természetvédelmi, szakmai irányultságú (botanikai, ornitológiai, speleológiai) táborokat, terepgyakorlatokat szerveznek. Az ifjúság kellemes és maradandó élményekben részesülve megismerkedik a természet értékeivel, valamint a természetvédelmének fontosságával.

Az észak-magyarországi régió aktív turisztikai célú utazásokra is alkalmas. Szakmai tudással rendelkező lovas vendéglátók fogadják az érdeklődőket Szilvásváradon, Parádon, Gyöngyössolymoson, Sarlópusztán, Vilyvitányban. A kerékpáros turizmust kiszolgáló kerékpárutak még nem teljes egészében épültek meg, de belterületeken, valamint a természetvédelmi területeken már igénybe vehetők. A vadászturizmus iránt érdeklődőket megfelelően felszerelt vadásztanyákon tudják fogadni.

A régió vendégforgalmára 1998 óta állnak rendelkezésre adatok. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2001. július 31-én 3043 kereskedelmi szálláshely üzemelt (ez az ország szálláshelyeinek 13%-a). 2005. július 31-én Heves megyében összesen 162 kereskedelmi szállás, 13.744 kiadható férőhellyel üzemelt. A 162 szállásból 37 szálloda, amelyből 13 Egerben működik. (KSH, 2006, Miskolci Igazgatóság)

A vendégforgalom azonban az utóbbi három évben a kilencvenes évek közepén tapasztalt stagnálásból kimozdulva jelentősen nőtt. Bár a külföldi – elsősorban Németországból, Lengyelországból, Szlovákiából, Hollandiából,

Nagy-Britanniából, Ausztriából érkező – turisták száma csökkent ugyan, de a belföldi turizmus élénkült (vendégéjszakák aránya jelenleg 78,7%, KSH [2005]). A térségben töltött átlagos vendégéjszakák száma 2,6. A tartózkodási időt rövideje mellett erős szezonális jellemzi. Májustól szeptember végéig magas a kirándulóforgalom. A szezonon kívüli forgalmat gyógyturisztikai és alternatív turisztikai fejlesztésekkel lehet növelni. A hivatásturizmus erősítése, fejlesztése szintén nagymértékben járulhat hozzá a szezon meghosszabbításához, a szálláshelyek foglaltságához.

A régió idegenforgalmi potenciálját elsősorban a változatos építészeti emlékek, kulturális, természeti-táji adottságok, népművészeti hagyományok, termálvizek és a turisztikai rendezvények jelentik. Kiemelkedő jelentőségű a Mátra-Bükk üdülőkörzet. A legtöbb vendég Miskolcra, Egerbe, Gyöngyösre, Bogácsra, Noszvajra, Szilvásváradra, Felsőtárkányba érkezett. Az ide tartozó településeken 1319 magánszállásadó (671 fizetővendég-látó, 648 falusi szállásadó) fogadta a pihenni vágyókat. Országosan a magánszálláshelyeken regisztrált vendégéjszakák több mint fele (51,8%) származott belföldi vendégektől. A belföldi vendégéjszakák aránya az Észak-magyarországi régióban 84,9%, kiemelkedően magas. A beutazó forgalom magas területi koncentrációját jelzi, hogy a magánszálláshelyeken regisztrált külföldi vendégéjszakák kétharmadát (65%) a Balaton mondhatta magáénak. A vendégek száma alapján 9,8 % részesedés jellemezte Nyugat-Dunántúlt, valamint Észak-Alföldet, 9,7% Észak-Magyarországot. A magánszálláshelyeken az átlagos tartózkodási idő 4,4 éjszaka volt 2005-ben, amely jelentősen meghaladja a kereskedelmi szálláshelyekene regisztrált átlagos tartózkodási időt. A magyarok átlagosan 3,9, a külföldiek átlagosan 5,1 éjszakát töltöttek el a magánszálláshelyeken. (KSH, 2006)

Az ágazat hazai szakember-igénye

A WTO által közzétett adatok szerint a turizmus az elmúlt évtizedekben világszerte soha nem látott mértékben fejlődött, s a dinamizmus a 2000-es években sem szűnt meg. A tevékenységi statisztikai nomenklatúrák szerinti „szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás” elnevezésű ágazat legtöbbször Magyarországon is követi a nemzetközi trendeket, s fejlődését a kormány gazdaságfejlesztő programjának turizmust fejlesztő célkitűzései, valamint a vállalati tervek is segítik. Ezért a turizmus a felsőoktatásban is egyre inkább elfogadott szakterületté vált.

Az elmúlt évtizedben öröndetesen bővült azon felsőfokú oktatási intézmények száma, melyekben tudatosan és szervezeten felvállalták, hogy a felsőfokú szakemberképzés felelősségteljes feladatát végezve segítik az ágazat emberi erőforrás igényeinek a kielégítését. A képzés a kilencvenes évekig főváros centrikus volt, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, valamint a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolán folyt ilyen jellegű képzés. Majd az 1980-as évek szállodaépítési "boom"-ját követően a kilencvenes években nagyarányú és javarészt a fővároson kívüli városokban a turizmust tudatosan felvállaló felsőoktatási képzések indultak, többnyire működő állami egyetemek és főiskolák új, szakirányú karjainak létrehozásával. Ilyenek voltak például a korábbi Külkereskedelmi Főiskola (Budapest), a Janus Pannonius Tudományegyetem (Pécs), a Gödöllői Agrártudományi Egyetem, a Gazdasági- és Kereskedelmi Főiskola (Szolnok), a Veszprémi Egyetem (Pannon Egyetem). A következő években azonban a képzés az integráció következtében a Corvinus Egyetemre, valamint a BGF Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Karára, ezen intézmények magyar és idegen nyelvű oktatására koncentrálódott (bár az intézmények egy része kihelyezett formában is folytat felsőfokú szakemberképzést). Az állami alapítású felsőoktatási intézmények mellett a jogszabályváltozások, a szakmai kereslet és a piaci kihívások együttes figyelembevételével nem állami alapítású felsőoktatási intézmények is megkezdtek a tárgy oktatását, mint például a Kodolányi János Főiskola (Székesfehérváron), a Modern Tudományok Főiskolája (Tatabányán és Budapesten), valamint a Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája (Budapesten).

A Gazdasági Társaságokról szóló törvény életbelépését követően, a privatizálás széles körű elterjedésével a szakma vállalatainak a száma is ugrásszerűen megnőtt. A jelentős hálózatokkal rendelkező állami, illetve tanácsi vállalatok megszűntek ugyan, de egykori hálózatuk részben (például: a szálláshely-iparban, vagy néhány utazási iroda esetében) befektetők tulajdonába került, részben (a vendéglátásban) kis egységekre bomlott.

2006. december 31-én a regisztrált vállalkozások száma országosan 670.203, ebből Észak-Magyarországon ugyanebben az időszakban 35.688. (B-A-Z megye 21.169, Heves megye 9.346, Nógrád 5.184). A vendéglátóhelyek száma a régióban 6.605.(KSH, stADAT, 2007)

Napjainkban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban összesen 3.432 vállalat működik, ebből 417 korlátolt felelősségű társaság, 5 részvény-

társaság, 616 betéti társaság, egy szövetkezet és 470 vállalkozói igazolvánnyal rendelkező egyéni vállalkozás. (KSH, stADAT, 2007, Észak-Magyarország).

Az *utazási irodák* száma 1990-hez képest megtízszereződött, számuk napjainkban meghaladja az ezret. Tulajdonosi struktúrájukat a családi vállalkozásoktól a pénzügyi befektetőkig széles kör reprezentálja. Élükre többnyire régi utazási irodáknál, idegenforgalmi hivataloknál jelentős tapasztalatokat szerzett szakemberek kerültek ugyan, azonban ezek egy része az elmúlt években elhagyta a szakmát, s így itt is szakember-hiány alakult ki.

A *vendéglátás* területén – az 1980-as évek végéhez képest – tízszeres a (magánkézbe került) üzletek száma. Jelentős részük magában – lánchoz nem csatlakozva – keresi boldogulását. A piacon maradáshoz a szűken vett vendég-lősi tudás mellett nélkülözhetetlen a hatékony marketingmunka számos elemének alkalmazása, de a gazdálkodás és vállalkozás üzleti szintet meghaladó alkalmazása is.

A *szálláshely-szolgáltatásban* az 1990-es években gyarapodott a szállodák száma is (amihez jelentősen járult hozzá a volt SZOT üdülők és építőipari munkásszállások korszerűsítése). Robbanásszerűen nőtt a panzió jellegű szálláshelyek száma is. Az utóbbi évek során pedig a magasabb színvonalú kategóriákban nagyarányú szállodafejlesztés is indult. Mindez ugyancsak jelentősen növelte a jól képzett, minőségi szakemberigényt.

Diplomások a turizmus észak-magyarországi munkaerő piacán

A bemutatásra kerülő vizsgálatról

Mivel a turizmus – Észak-Magyarország jelentős idegenforgalmi potenciálja és vonzó turisztikai célpont jellege miatt – a régió egyik fő erőssége, a projekt kutatása keretében lényegesnek tartottuk a régió adottságaira épülő turisztikai vállalatok sajátos szakember-igényének kiemelt elemzését is. Ezen ágazati szempontú vizsgálatot arra a feltételezésre alapoztuk, hogy a régió természeti, gazdasági adottságainak, illetve humán erőforrásainak összehangolásával javíthatja vállalatainak versenyképességét.

A vizsgálat felhasználta a főiskola előző pontokban bemutatott felmérésének az eredményeit is. Önállóan is megkerestük azonban az észak-magyarországi régió 11 profitorientált és non-profit turisztikai cégét, s az első számú vezetővel interjúkat készítettük egy 26 kérdést tartalmazó tematika alapján.

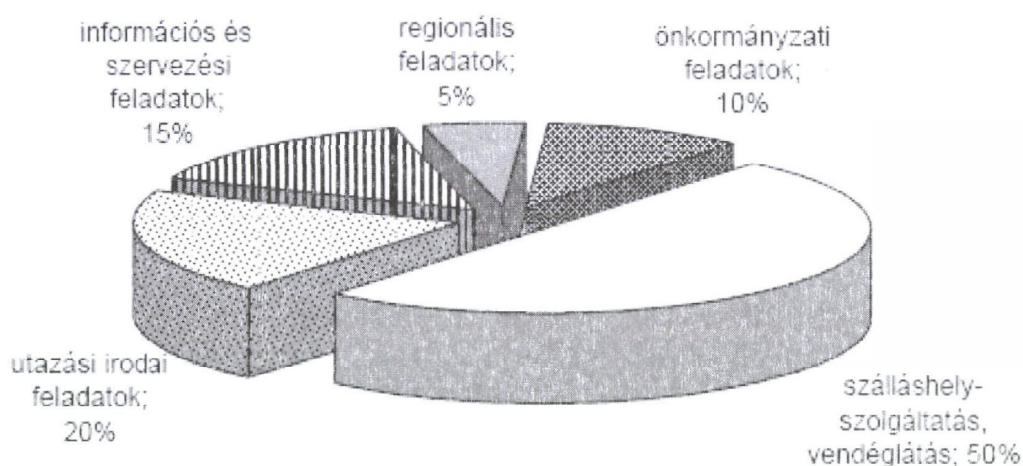
A munka során 50, a turisztika valamely területével foglalkozó intézménynek küldtük meg a kérdőívet. 18 cégtől érkezett válasz (e válaszadási arány

lényegesen jobb az átlagosnál). Interjú 17 céggel készült, mivel tematikájuk a kérdőív figyelembe vételével került kidolgozásra, így a két felvétel összhangban van. Az interjút adó és a kérdőívet kitöltő cégek között volt olyan, amelyik mindkét megkeresésre választ adott, így a vizsgálatban résztvevő cégek száma 20.

Az interjúalanyok szívesen vettek részt a felmérésben. Sokan az Eszterházy Károly Főiskola felsőfokú idegenforgalmi szakmenedzser képzéséről kerültek ki. Ha fontosnak látták, olyan részletekre is kitértek, amelyre a kérdőív nem kérdezett rá. Nem kerültek a kényes témákat. Munkájukról a vezetőknek jó véleménye van. Sikeresen dolgoznak az értékesítésben, a recepción, a rendezvényszervezés területén. Egyikük a vállalat marketingjének kialakításában tevékenykedik sikeresen.

A cégeknek, ahol a válaszadók dolgoznak, 50%-a szálláshely-szolgáltatási, vendéglátási, 10%-a önkormányzati, 5%-a regionális, 15%-a információs és szervezési és 20%-a utazási irodai feladatokat lát el.

1. ábra: Utazási irodák feladatai

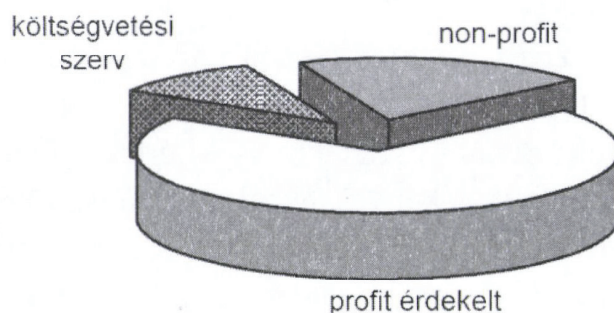

Forrás: saját szerkesztés

70%-uk profit érdekelt vállalat, 10%-uk költségvetési, 20%-uk pedig non-profit szervezet.

Hét vállalat TEÁOR szerinti fő funkciója utazás-szervezés, 4 cég ki- és beutaztatással, rendezvényszervezéssel, autóbusz és repülőjegy-értékesítéssel, emellett könyvkiadással (turisztikai szórólapok, prospektusok, térképek, útikönyvek), máshova nem sorolt gazdasági szolgáltatással (videó értékesítés) foglalkozik, a továbbiak szolgáltatásai adatbázis tevékenység, on-line kiadványok kiadása.

2. ábra: A válaszadó gazdasági szervezetek száma gazdálkodási forma szerint

Forrás: saját szerkesztés

A vállalatok többségében magyar vállalkozók tulajdonában vannak, három cégben érdekeltek külföldi tulajdonosok, hat önkormányzati érdekeltségű, egy regionális feladatokat lát el. Mindegyiknél beszélnek idegen (angol, német, orosz, lengyel) nyelven. Nagyság szerinti és területi megoszlásukat az 1. táblázat mutatja.

2. táblázat: A válaszadók megoszlása az alkalmazottak számának nagyság-csoportjai szerint (%)

	0-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250 és több	összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2	0	0	0	2
Heves megye	8	5	3	0	16
Nógrád megye	2	0	0	0	2
Észak-Magyarország	12	5	3	0	20

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból kitűnik, hogy a felvétel a megkérdezettek területi megoszlása szerint nem reprezentatív, a Heves megyeiek aránya jóval több, a Borsod megyeieké sokkal kevesebb, mint a régió egészének alapsokaságában. Mivel a válaszadó vállalkozások többsége a mikro- és kisvállalkozások kategóriájába

tartozik, a cégnagyság szerinti megoszlás viszont megfelelő. Ezért úgy véljük, hogy megfelelő óvatossággal a régió egészét illetően is van módunk következtetések megfogalmazására.

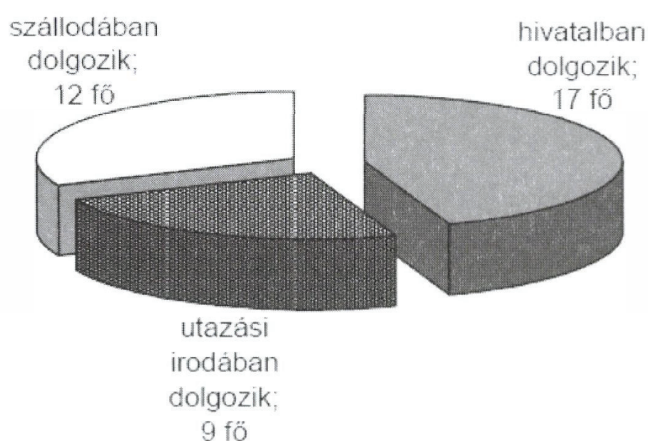
A munkában résztvevő vállalatok többsége az 1990-es évek elején, a rendszerváltás utáni időszakban alakult, hat 2000 után kezdte tevékenységét. Jogelődje egy cégnek volt, a többi jogelőd nélkül alakult. A régió turizmusában változatos szerepeket töltenek be. A szálláshelyek a 3-4 csillagos szállodák, illetve a nyári időszakban (július-augusztus) működő turistaszállók kategóriába tartoznak. Egyikük sem tervez profilváltást. A költségvetési önkormányzati intézmények viszont átalakítást készítenek elő. A desztinációs menedzsment feladatok ellátására hoznak létre új intézményt, ezért a városi és megyei iroda átszervezését (és a létszám csökkentését) tervezik.

A cégek közül 11 átlagos színvonalúnak, 9 high-tech minőségűnek ítéli műszaki felszereltségét. Nyitottak az innovációra, a felújítások, bővítések során valamilyen különleges szolgáltatás megteremtésére, például wellness, sport, konferenciák magas műszaki igényességű kiszolgálása törekszenek. A marketing színvonalának emelését mindegyikük szükségesnek látja, bár fele-fele arányban az EU-val szokásosnak, illetve, hogy ezt hamarosan elérőnek ítélte saját cége szintjét.

A turizmus területén dolgozó diplomások szakmai felkészültsége

A vizsgálatban résztvevő cégeknél 441 ember dolgozik (a 2005-ös adatok szerint). Közülük igen kevés, mindössze 38 fő (8%) rendelkezik diplomával, közülük 12 fő szállodában, 9 utazási irodában, 17 hivatalban dolgozik.

3. ábra: A turizmus területén dolgozó diplomások

Forrás: saját szerkesztés.

Beosztásuk szerinti csoportosításukat a 2. táblázat mutatja. Részmunkaidős diplomást nem foglalkoztatnak. Néhány közepes nagyságú cég a közeli jövőre előirányozta további pályakezdő diplomások foglalkoztatását is.

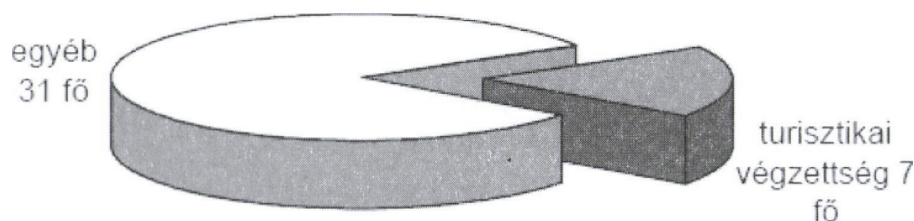
3. táblázat: A megkérdezett cégek diplomásai (fő)

szakmák	teljes állásúak	részmunkaidősek	felvenni kívántak
	száma, fő		
műszaki	2	-	-
gazdasági felsővezető	5	-	-
beosztott közgazdász	11	-	1
jogász	1	-	-
egyéb	19	-	2
összesen	38	-	3

Forrás: saját szerkesztés

Bár a diplomások közül mindössze 7 főnek van turisztikai szakmai végzettsége, a többiek közül is csak hárman (akik földrajz-, illetve nyelvszakos tanárok) dolgoznak nem a végzettségének megfelelő munkakörben.

3. ábra: A turizmus területén dolgozó diplomások végzettsége

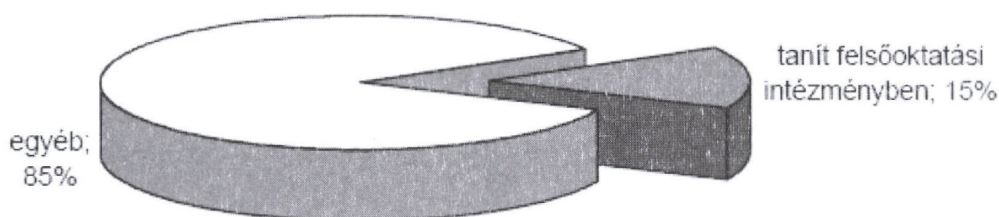

Forrás: saját szerkesztés

A cégek vezetői valamennyiük teljesítményeivel elégedettek: négyes értékelést kapott a műszaki, a beosztott közgazdász, a vendéglátó, az egészségügyi végzettségű, ötös értékelést a gazdasági felsővezető, a jogász.

A diplomások közül hatan (15%) felsőoktatási intézményben tanítanak. Az oktatás során közvetlenül adhatják át szakmai ismereteiket.

4. ábra: A turizmus területén dolgozó kapcsolata felsőoktatási intézményekkel

Forrás: saját szerkesztés

A főiskolán önkormányzati tisztségviselők, területfejlesztési intézmények alkalmazottai és utazási irodák vezetői vesznek részt az oktatásban. Munkájuk során felkészítik a hallgatókat európai uniós ismeretekre, áttekintést nyújtanak a terület- és regionális fejlesztésekről, valamint közigazgatási és menedzsment ismeretkről.

Az üzleti környezetben dolgozó diplomások felkészültségéről

A válaszadók legtöbbször négyes, ötös minősítéssel látták el a cégük környezetében dolgozó felsőfokú végzettséggel rendelkezőket is. Az önkormányzatnál dolgozó műszakiakat azonban hármassal, ötös, a közgazdászokat kettes, négyes, ötös, a jogászokat négyes, ötös érdemjeggyel osztályozták. A jegyek átlagait a 3. táblázat rögzíti.

4. táblázat: Az interjú-adók üzleti környezetében dolgozó diplomások szaktudására adott érdemjegyek átlagai

A diplomások munkahelye	Műszakiak	Közgazdászok	Jogászok
Beszállító iparvállalat	5	4,5	5
Vevő iparvállalat	5	4,5	5
Kereskedelem	4,5	5	5
Szállítás, közlekedés, hírközlés	3	3	3
Pénzügyintézet	-	5	5
Önkormányzat	4	4	4
Kamara, szakmai szerv	4	4,5	4
Gazdaságirányítás	3	3	3

Forrás: saját szerkesztés

Az adatok szerint a válasz-adók többsége a szállításban, közlekedésben, hírközlésben, illetve a gazdaságirányításban dolgozó diplomások felkészültségével elégedetlen. Első sorban könyvelési, adózási, valamint gazdasági jogi ismereteiket látják hiányosaknak.

A felsőfokú képzésből kikerülőkkal kapcsolatos elvárások

A megkérdezettek a turizmusban dolgozó pályakezdő diplomások felkészültségét a többi szakmában elhelyezkedettekéhez hasonlóan, viszonylag jónak értékelték (4. táblázat). Örömteli, hogy nyolc cégnek olyan dolgozója van, aki az utóbbi öt évben az Eszterházy Károly Főiskolán végzett (idegenforgalmi szakmenedzser, illetve gazdálkodás szakon).

4. táblázat: A pályakezdők felkészültségére adott osztályzatok átlaga

Felkészültség területei	Műszakiak	Közgazdászok	Jogászok
Munkához hozzáállás	5	4,5	5
Termelésirányítási szaktudás	5	4	4
Fejlesztési szakértelem	4	3,5	4
Gazdálkodási ismeretek	4	3,5	5
Jogi ismeretek	4	3,5	5
Adminisztrációs készség	4	4	5
Vállalkozási képesség	3	4	2
Vezetési képesség	4	3	3
Kapcsolatépítési képesség	4	4	5
Kommunikációs készség	4	4	4

Forrás: saját szerkesztés

A turizmusban kulcsszerepe van annak, hogy azok a szolgáltatók, akik közvetlen kapcsolatban vannak a turistával, fogyasztóbarát magatartást tanúsítsanak. Ezért igen kedvező, hogy a munkaadók elégedettek a pályakezdő diplomások munkához való hozzáállásával és termelésirányítási szaktudásával. Nem veszíthető szem elől azonban, hogy a vállalkozási és vezetési képességeknek a jelenleginél határozottabb fejlesztését látták szükségesnek. Ezért fontosnak tartjuk az idegenforgalmi szakmenedzseri képzés fenntartását, valamint a Turizmus és vendéglátás BSc szak megindítását.

A turisztikai intézmények felsőoktatási kapcsolatai

A kutatás eredményei szerint a turisztikai vállalkozások és a felsőoktatási intézmények között (is) van kapcsolat. Sőt, a válaszadók fontosnak tartják e kapcsolatokat. Egy válaszadó azonban túl bonyolultnak értékelte a felsőoktatási intézményekkel való együttműködés adminisztrációját.

A válasz-adók elsősorban a *továbbképzés*, a *tréningek* – és az alapkutatás – terén tarják kívánatosnak a felsőfokú oktatással való együttműködést. E területen 10 cég (20 %) együttműködik az egri főiskolával is, s a jövőben is támogatja e kapcsolatot.

Több vállalat nyitott a *gyakorlatra* érkezők fogadására is. Fontosnak tartják ugyanis, hogy a turizmus munkahelyei iránt érdeklődő fiatalok a gyakorlatban ismerjék meg a szektorban dolgozók feladatait, a szobaasszonyi teendőktől, a recepciós tevékenységen át az értékesítésig, vendéglátásig. Elégedettek a közelmúltban fogadott gyakornokokkal. Közgazdászokat, turisztikai és vendéglátóipari szakos hallgatókat a következő években is fogadnának. Várják a javaslatokat az együttműködésre, a tematikára, az időtartamra, a helyszínre.

Néhány válasz-adó a *K+F kapcsolatokat* is fontosaknak ítélte. Új termék vagy technológia bevezetését nyolc cég tervezi (hat azonban nem tervezi új termék bevezetését, három pedig nem tudja a választ). A fejlesztéseket saját kutatással, K+F megbízással, egyéb módon tervezik / egy válaszadó szerint viszont a szükséges tudás már ma is rendelkezésükre áll). Végül 15 cég vezetője az új menedzsment módszerek, és marketing eszközök alkalmazását ítéli szükséges. Néhány fejleszteni szándékozó cég a felsőoktatási intézményekkel való fejlesztési együttműködést is előirányozta. 16 cég azonban azt is kívánatosnak ítéli, hogy fejlesztési törekvései megjelenjenek a regionális fejlesztési tervben. Törekvései érdekében különösen fontosnak tekintenék a hírközlés olcsóbbá tételét, valamint a régió közlekedésének fejlesztését.

A régió felsőoktatási intézményeinek a fentiekhez hasonló fontosságú funkciója lenne, ha környezetük gazdasági és tudományos centrumává válnának. Az interjúk rávilágítottak ugyanis, hogy bár a válaszadók tudatában vannak az üzleti szférán belüli szakmai együttműködés fontosságával és ismerik a klasztereknek a tudásáramlást segítő lehetőségeit, a régió turisztikai cégei között alig van kapcsolat. Mindenki a saját útját járja. A felsőoktatási intézmények által szervezett tréningek, műhelyviták, kutatási együttműködések stb. keretében azonban a szakembereknek lehetőségük nyílna az új kutatási eredmények megismerésére, a szakmai találkozókra és tapasztalatcserére s ez jelentősen segítené mind az egyes vállalatoknak, mind a régió egészének a fejlődését.

Következtetések

A felmérésben együttműködő válaszok alapján megállapítható, hogy a régióban a turizmust a kis-és középvállalkozások túlsúlya jellemzi.

A turizmus a szolgáltató szféra részeként munkaigényes tevékenységek összessége. 2005-ben a turizmusra jellemző ágazatokban 400 ezer fő a foglalkoztatottak száma, amely a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak egytizede. A közvetett hatásokat figyelembe véve a foglalkoztatottak 14%-a dolgozik a turizmusban. Az ágazat munkahely-teremtő szerepe meghatározó jelentőségű. Az ágazat szakmai sajátossága, hogy egyre több nőt foglalkoztat, mint férfit.

A szálláshely-szolgáltató és vendéglátó ágazat népszerű az álláskereső, a fiatal diplomások körében. A turizmussal összefüggő szakmákban az átlagosnál könnyebb a külföldi munkavállalás, amennyiben rendelkezik nyelvismerettel és szakképzettséggel.

A turizmus által nyújtott szolgáltatások sokszínű jellegével összhangban sokféle szakmai képzettségű személy alkalmazására van lehetőség.

Az utóbbi időben megnőtt a kereslet a különböző szintű szakemberek iránt.

Budapest mellett vidéki turisztikai képzési pontok alakultak ki. Az állami képzés mellett az oktatási tevékenységbe bekapcsolódtak alapítványi intézmények is.

A nappali képzés mellett megerősödött a felnőtt képzés, az esti és a levelező tagozatok.

Az Észak-magyarországi régió felsőoktatási intézményeiben folyik felsőfokú idegenforgalmi szakmenedzser, valamint turizmus és vendéglátás illetve turizmus és szálloda szakos bachelor képzés.

A régió felsőoktatási intézményei szerepet kapnak a szakemberképzésben, a gazdasági és tudományos élet centrumaiként működnek.

Az Eszterházy Károly Főiskola nyitott az üzleti szférával való együttműködésre.

Az üzleti szférán belül szükség van az együttműködés erősítésére. Mind a szakmának mind a főiskolának keresni kell a lehetőséget a műhelyvitákra, konzultációs lehetőségekre, tapasztalatcserére, szakmai találkozókra.

A Regionális Fejlesztési Operatív Program a régiók emberi erőforrásának fejlesztésére teszi a hangsúlyt. Fontosnak tartjuk a helyi foglalkoztatási kezdeményezéseket, a felsőoktatási intézmények és helyi szereplők együttműködésének erősítését és a régiók számára kiemelt jelentőségű szakmai képzések támogatását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A magánszálláshelyek vendégforgalma 2005-ben, Magyar Turizmus Zrt. Piac- és termékelemzési Irodája, Turizmus bulletin, 2006/3
- A magyarországi turizmus helyzete, 2006, Magyar Turizmus Zrt. Piac- és termékelemzési Irodája, Turizmus bulletin, 2006/4
- Árva László – Behringer Zsuzsanna – Mester Tünde [2001]: A kis-és közép-vállalkozások helyzete, jövőbeni kilátásai az átalakuló gazdaságokban, kiemelve a magyar turisztikai szektort, Turizmus bulletin, 2001/4
- Fenntarthatóság, regionalitás. In Acta Oeconomica, Tanulmányok a gazdaságtudomány köréből. Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei. (Szerkesztő: Kádek István, Szlávik János, Zám Éva) Új sorozat XXXII. Eger, 2005. (3-14) ISSN 1787-6559
- Kandikó József: A regionális arculat értelmezése és kialakítása, Turizmus bulletin, V. évfolyam, 2.szám
- Magyarország imázsa a GMI Nation Brands Index alapján, Magyar Turizmus Zrt. Piac- és termékelemzési Irodája, Turizmus bulletin, 2006/3
- Magyarország turizmusának alakulása 2006 első felében, Magyar Turizmus Zrt. Piac- és termékelemzési Irodája, Turizmus bulletin, 2006/3
- Papanek Gábor – Csáki György – Viszt Erzsébet [1979]: A működőtőke import és a közép-európai országok EU-csatlakozása, Közgazdasági Szemle, 10.szám
- Regionális Operatív Program, 2004-2006
- Regionális operatív programok, 2006-2013
- Turizmus munkaerőpiaca Magyarországon, Ágazati elemzés, ICEG European Center, 2006
- www.ksh.hu
- www.vati.hu